

Posudek

oponenta rigorózní práce **Mgr. Kateřiny Ivanové, Ph.D.**

„Životní styl jako sociální determinanta zdraví“

Rigorózní práce kolegyně Ivanové má promyšlenou a účelně sevřenou strukturu. Vychází ze sociologické konceptualizace životního stylu, opírající se o teorii jednání. Považuji za důležité zdůraznit, že kategorii životního stylu autorka analyzovala v širokém spektru souvislostí, dokonce včetně velmi citlivé kritické interpretace starších prací manželů Filipcových. Téměř až pedantskou důslednost nachází čtenář ve vymezování vztahu kategorie „životní styl“ ke kategoriím „životní způsob“, „životní sloh“, „životní úroveň“, dokonce i „životní dráha“, ale především k ideologicky zneužitelnému pojmu „kvalita života“. Považoval bych tuto diskusi v kapitole o tradičním vymezení pojmu „životní způsob“ za výstižný doklad didaktických kompetencí Kateřiny Ivanové. Autorka totiž dokázala shromáždit rozsáhlý soubor textů k dané problematice, který pak v následné diskusi přehledně a srozumitelně systematizovala a reinterpretovala.

Velkou pozornost a velký prostor je v práci samozřejmě věnován pojednání o pojetích životního stylu v teoriích jednání, v němž autorka prezentuje patrně všechny významnější názory sociologů 20. století od Webera až po Baumanu. Nelze si nepovšimnout, že v podtextu tohoto pojednání je cítit racionální zaměřenost k úběžníku vytčeného cíle, diskuse není samoučelná, ale evidentně buduje nástroj pro výstavbu dalších kapitol. Prokazuje se to zejména v subkapitole 2.2.3 Návrh operacionalizace životního stylu v teoriích jednání vyústující v rozlišení čtyř kategorií sociálních predeterminant životního stylu. Jejich taxativní výčet, opakovaný pak ještě v přehlednější příloze, je velmi inspirativní a provokující k zamyšlení.

Třetí kapitola je nazvána „Identifikace životního stylu v kontextu zdraví. Kategorie zdraví je zde velmi detailně a kriticky analyzována nejen z hledisek medicínských, ale zcela v duchu předchozího textu se opírá o sociologické souvislosti životního stylu a zdraví. Ocenění si zaslouhuje, že autorka nesklouzává ve své práci k ideologičnosti. Nemoralizuje, přestože její práce má nezanedbatelný etický rozměr (viz například poznámka na str. 64). Její argumentace je instrumentální, podložená zevrubnou sociologickou a sociálně medicínskou erudicí. Kapitola je završena návrhem operacionalizace pojmu zdraví a vytváří přirozený můstek k závěrečnému „Návrhu metodiky“. (Asi bych na místě autorky uvedl i předmět – čeho se ona metodika týká – ale to je jen hnidopišská poznámka.) Prezentaci metody KAB jako jednoho z možných metodických východisek empirických výzkumů na rozhraní sociologie a medicíny považuji za hlavní přínos oponované práce. Ve své důslednosti autorka

tuto metodiku ilustrovala dokonce i realizovaným pilotním průzkumem, v němž přesvědčivě prokázala i své výzkumné kompetence.

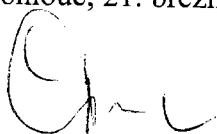
Kritické výhrady k rigorózní práci se dají nalézt jen obtížně. Daly by se možná vhodněji formulovat cíle práce: zejména druhý a třetí cíl na straně 9 implikují souvztažnost zkoumaných kategorií „životní stylů“ a „zdraví“, která je pro autorku v celé práci daleko významnější než operacionalizace samostatných kategorií. Dalo by se také možná uvažovat o rigoróznější formulaci třetí a čtvrté hypotézy na straně 110, kde se objevuje současně několik proměnných. Subjektivně se stěží smiřuji s tím, že autorka o sobě píše ve třetí osobě, ale to je patrně jen stylistická póza. Ostatně i tyto připomínky jsou spíše jen pózou oponenta, který by měl být kritickým...

Vcelku cynicky by asi vyzněla pochybnost o kauzalitě zdraví a životního stylu vycházející z hypotézy sociální selekce– žiji stylem, jaký mi umožňuje mé chatrné zdraví – co je potom závisle proměnnou – zdraví, či životní styl?”

K čemu však už vůbec nelze mít připomínky, je formální úroveň práce. V textu jsem našel jen jednu písařskou neopravenou chybu (na str. 96), doufám, že jsem několik dalších přehlédl, jinak by formální dokonalost textu byla téměř absolutní! Preciznost práce s literaturou a pečlivost odkazů v rozsáhlém poznámkovém aparátu i v nadstandardním seznamu literatury je pro kolegyni Ivanovou samozřejmostí.

Rigorózní práce Mgr. Kateřiny Ivanové, Ph.D. „Životní styl jako sociální determinanta zdraví“ plně odpovídá standardům tohoto žánru a proto ji bez výhrad doporučuji k obhajobě.

Olomouc, 21. března 2007

Doc. PhDr. Dušan Šimek
Katedra sociologie a andragogiky
Filozofické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci